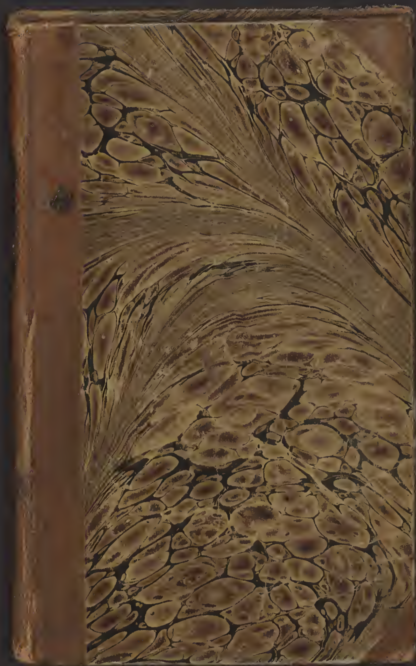

Fuldstændige

Efterretninger

om

de udi Island

Ildsprudende Bierge,

deres Beliggende, og de Virkninger, som ved Jord=Brandene paa adskillige Tider ere foraarsagede.

Kiøbenhavn, trykt hos L. H. Lillie, boende i store Fiolstræde, i den forgyldte Oxe. 1757.

Imprimatur
J. C. Kall.

Deres EXCELLENCE,
Høy-Velbaarne Herre,
HERR
Otto Thott,
Ridder,
Deres Kongel. Majest.
Høystbetroede Gehei-
me Raad,
Første Deputered for de Kon-
gelige Financer, og Deputered
i General Landets Oecono-
mie- og Commerce-
Collegio.

Min Naadige Herre.

Deres EXCELLENCE,
Høy-Velbaarne Græve og
Herre,
HERR
Otto Manderup,
Greve af Rantzau,
Ridder,
Deres Kongel. Majest.
Høybetroede Kammer-Herre,
Stift-Amtmand over Island
og Færøe, Assessor i Høyeste Ret,
og Membrum Honorarium udi
Videnskabernes Sælskab
i Kiøbenhavn.

Min Naadige Herre.

Deres
EXCELLENCER,

Naadige Herrer!

Den min Dristighed (som dog sigter til et uskyldig Oyemed) at jeg understaaer mig, at ziire dette mit ringe Arbeyde foran med Deres Excellencers Hoyberomte Navne, betager mig al Tvivl om at

Deres Excellencer skulde fortryde paa, at jeg søger Skiul under Deres Naades Vinger for det samme. Deres Excellencers høye Qvaliteter betage mig ald Umage at undskylde min Dristighed, da det er enhver, ja den Allerringeste, bekiendt, at iblant de høye Videnskaber Deres Excellen-

lencer besidde, bru-
ge de som det fornem-
meste Kryderie udi de
høyvigtige Forretninger
Deres Excellencer
ere occuperede med, Na-
tur-Læren; ja med stør-
ste Møye og ret gudelig
Aarvaagenhed meditere
hvad til mit kiære Fæder-
nelands Opkomst kand
tiene, og udi disse haar-
de og besværlige Tider

 for-

foranstalte al Ting til
dets Beste. Hvem skulde
jeg da heller tilskrive
disse curieuse, dog sandfærdige,
Relationer om
de underjordiske Ilds-Virkninger
udi Island,
end Deres Excellencer?
Hvad Relationerne
angaaer, flatterer
jeg mig ikke af at
være Author til dem,
men vil lade det heede
Voler

Voler avec les plumes d'autrui. Labourer avec les Bœufs d'un autre. Jeg haver dog giort min største Fliid, at opsamle af de gamle Aar-Bøger og Islandske Historier, hvad der er passeret foranmeldte Sag angaaende udi Naturens Rige, og altsaa haaber, at jeg ansees som den, der har af-

malet de Ildsprudende Bierge udi Island, lige-saa godt som de der have sadt Pen paa Papiir om Italiernes Vesuvius og Sicilianernes Ætna. Jeg henlever

Deres
EXCELLENCERS

Naadigste Herrers

underdanigste og ydmyge Tiener
H. J.

Gunstige Læser!

Da jeg udi en lang Tid har været saa godt som uenig med mig selv, om jeg skulde ved disse Efterretningers fra Pressen Færdiggiørelse bekiende mit Navn for Publico, allerhelst siden de maaskee ikkun an-

sees, som hist og her opsamlede af de Antiqvitetiske Historier og Aar-Bøger; Desforuden kand jeg læt slutte mig til, at dette ringe Arbeyde vil uden Tvivl blive underkastet adskillige Censurer og umilde Domme, saavel i Henseende til Stilens Uziirlighed, som Materiens i nogles Øyne Ringhed; Eftersom det falder meget vanskeligt i disse Tider at forarbeyde noget den curieuse lærde Verden til Maade og Smag. Der ere vel mange som har den Lykke, at hvad de bringe for Lyset, bliver antaget qvasi ex tripode dictum,

tum, og skulde der findes Forseelser, pleye de ansees allene som Tryk-Feyl. Derimod ere der mangfoldige den Uheld underkastede, at dem er lige saa umueligt at skrive efter Folkes Smag, som at giøre nye Mirakler. Hvis de forfatte noget, heeder det urigtig, inaccurat, og af en slags Ære-Syge og Skrive-Gierrighed Publico obtruderet. Dette uagtet har jeg dog resolveret at lade disse korte, hvorvel sandfærdige, Efterretninger i Trykken udgaae, samt, for at forekomme alle derover ventelig faldende umilde Domme, og

forsvare alt hvad uden tilbørlig Føye kand paatales, lade den gunstige Læser vide, at hvad angaaer disse Efterretningers Rigtighed og upaatvivlelige Sandhed; da har jeg med største Fliid efterseet og confereret baade de gamle Historier og Islandske Aar-Bøger, der ere at finde udi sal. Assessor Arnæ Magnæi Bibliotheqve, og der udaf kortelig sammenskrevet disse Jord-Brandes Virkninger. I de første Tider fra Landets Beboelses Begyndelse af, har man ikke saa udførlige Efterretninger om Jord-Brandene, som siden,

end-

endskiønt deres Virkninger i ældgamle Tider kand bevises deraf, at paa mange Steder i Landet findes forbrændte og af den underjordiske Ild kiendelig omstøbte Pladser, hvilke længe for Islands Beboelse have været antændte af den samme. Iblant andre mangfoldige Exempler, kand her som noget merkværdigt anføres, at omkring Thingvalle Præste-Gaard, hvor det aarlige Laug-Thing fra gammel Tid af er bleven holdet, har længe for den christelige Religions Introduction Jorden af Ildens Virkninger været omvæltet: Ja de som leve-

de

de Anno 1000 vidste selv ikke, naar det var skeet, hvilket man kand bevise deraf, at, da den christelige Religion samme Aar offentlig blev antagen paa Lands-Thinget, og en af de modvillige Hedninger kom løbende og fortaalte, at en Jord-Brand var skeet udi Arnes Syssel, og de andre Hedninger vilde tilskrive det samme Gudernes Vrede over den vrange Lærdom der allereede var bleven indført i Landet: Da svarede en af deres ypperste Mænd (som dog endda var en Hedning) Hvem vare Guderne vreede, da det Sted brændte, som vi

nu staae paa. Heraf sees klarligen, at hverken han eller de andre har vidst, naar det er skeet, men langt heller været forsikret om, at Ilden siden Landets Beboelse paa samme Sted ikke havde brudt op. Det samme bekræfte ogsaa andre Historier og Exempler, hvilke for Vidtløftigheds Skyld her ikke kand indføres. De merkværdigste af forommeldte Aar-Bøger ere udskrevne af den iblant lærde Folk bekiendte Membrana, som kaldes Codex Flateyensis, og findes i Kongens Bibliotheqve, den er skreven circa Anno 1440. De saa Co-

pier som findes tilbage i Academiets Bibliotheqve, af den samme, har jeg confereret med 3de andre Aar-Bøgers Scribentere, og siden efterfulgt en meget accurat Aar-Bog, hvilken en berømt Mand, der levede sidst i næstafvigte Seculo, har forfattet. Dersom disse Authores ikke komme overeens om Aars-Tallene, har jeg anført Forskiellen, som paa sine Steder kand være ved Copiisternes Uagtsomhed indløben. Somme Forfattere har vel muelig anført det Aar Ilden begyndte at brække ud, andre det Aar den ophørte:

thi man kand mærke, at disse Jord-Brande har somme Tider varet et heelt Aar, ja undertiden mange Aar. Jeg har foruden disse Aar-Bøgers Forfatteres Efterretninger indrykket her nogle visse Mænds Beretninger, hvilke har levet først i dette Seculo, hvilke der selv have seet Jord-Brandenes forunderlige Virkninger.

Alle de Relationer som jeg har kundet overkomme, deels trykte, deels skrevne, denne Materie angaaende,

har jeg her indrykket, de ere særdeeles følgende:

1.) Relation om den Ild og Vand-Flod som Anno 1625 udbrød af Jis-Bierget Myrdals Jøkel, forfattet af Thychebay Kloster-Forpagter, Hr. *Thorsteen Magnusen*, som den Tid selv var der til Stede.

2.) Om den sidste Jord-Brand, som opkom af Jis-Bierget Hekla Anno 1693,

har

har en paa den Tid her ved Academiet studerende Person, ved Navn *Thorder Thörlaksen*, forfattet en latinsk Relation, som er trykt her i Kiøbenhavn 1694. Den samme har jeg oversat og her indført.

3.) En paa dansk i Trykken udgaaen Relation om den Jord-Brand og Vand-Flod, som opkom af den Bierg-Kløfte Køtlügiau, har jeg her ogsaa tilføyet, og den med nogle mundt-

lige Beretninger om samme Jord-Brands Virkninger forbedret.

4.) Efterretning om den Jord-Brand som 1724 og følgende Aar i Bierget Krafla og de der omkring liggende Herreder har grasseret. Samme er forfattet af forrige Laug-Mand *Bendix Thorstenson*, og trykt paa dansk her i Kiøbenhavn 1726.

5.) Relation om den Ild og Vand-Flod som udbrød af Iis-Bierget Myrdals Jøkel 1727, har forrige Provst til Thychebay Kloster, Hr. *Einer Haldansen*, forfattet, hvilken af mig er oversat og her anført.

6.) Efterretninger om Jord-Branden i Bierget Krafla og de der omkring liggende, som opkom Anno 1727 og varede indtil 1729, forfattede af Præ-

sten, som da boede paa den Gaard, der af Jord-Branden den Tid blev lagt i Aske.

7.) De Efterretninger, som her til Kiøbenhavn ere fra den nu værende constituerede Amtmand i Island 1756 over-sendte, om den Jord-Brand og Vand-Flod, som af den Bierg-Kløfte Køtlugiau den 18 Octob. 1755 udbrød, har jeg til Slutning her anført.

Hvad Stilen er angaaende, da maae jeg med ald Føye tilstaae, at den ingenlunde er saa net og ziirlig som jeg ønskede, hvilket i sær har den Aarsag, at nogle af disse Efterretninger ere før skrevne paa dansk, og Versionerne her rigtig anførte, ved de andres Oversættelse har jeg, saavidt muelig kunde skee, efterfulgt Forfatterens egne Ord og Talemaader; af den Aarsag, at en ubekiendt Læser desto tydeligere kunde begribe disse Jord-Branders og deres Virkningers rette Historie. Thi

om jeg havde villet giøre nye Versioner og ikke efterfølget de af dem der selv have seet disse forunderlige Ting. forfattede Efterretninger, kunde man ved ald Føye sige; Det var ingen Kunst at giøre saadan Overſættelſe. Paa samme Maade har jeg ogsaa saavidt muelig, iattaget Aar-Bøgernes Forfatteres egne Ord, og derfor meer tragtet efter at overlade den gunstige Læser en rigtig Samling af Efterretninger om de Jord-Brande som have skeet udi Island, fra Landets første Beboelse af til nærværende Tid,

Tid, end en meer af forblom-
mede Talemaader end Sand-
heder bestaaende Critiqve.

Og da Stilen ellers over-
alt er gandske forstaaelig,
haaber jeg, den gunstige Læ-
ser ogsaa biefalder mig her-
udi, allerhelst da jeg har
giort dette meer for at legge
Folk, som hidindtil har giort
sig saa mange urimelige Tan-
ker om Hekla og antaget den
for Helvedes Pøle, samt de der
have været af den Meening
at den brændte stændig, og
der ikke fandtes fleere Ild-
sprudende Bierge i Island,

den rette Sandhed for Øyne, end for at indlegge mig selv nogen Roes eller Ære derved. Den ældgamle og uriimelige Hypothesin, at heele Island er af den underjordiske Ilds Virkninger i Førstningen af Havet opkommet (hvilken ogsaa nogle af vore nyere Tiders Naturkyndige har villet forsvare) har jeg tillige med alle andre som de, der ikke høre til disse Efterretninger, upaa-anket udeladt, men sat her foran en meget kort Beskrivelse over de Ildsprudende Bierges Beliggende, som jeg, foruden mundtlige Relationer

tioner har nærmest kundet udfinde efter det Land-Kort, som er forfattet af de der udi Landet Kongelige beskikkede Land-Maalere, Capitain *Magnus Areson*, og siden Capitain *Knoff*, hvilket her findes in Originali i det Kongelige Archiv.

Altsaa haaber jeg, at dette mit ringe Arbeyde faaer saavidt Biefald, hos den gunstige Læser, som det ey sigter til andet end at opmuntre Folk til Naturens forunderlige Virkningers Betragtning; og derpaa følgende den

store

store Naturens Herres ransagelige Viisdoms Forundring og Høyagtelse. Jeg forbliver

gunstige Læseres

Kiøbenhavn,
den 15 April 1757.

tienstforbundne Tiener
H. Jacobæus.

Om de udi Island Ildspruꝛdende Bierges og forꝛbrændte Stæders Beligꝛgende.

I.

Ildborger Hrøin kaldes nogle af Ild forbrændte Klipper med store og dybe Klofter udi, omtrent 3. à 4. Miile i Omkreds; Midt iblant disse Klipper ligger et lidet Fiæld, kaldet Ildborg. Dette Hrøin ligger fra Heklefiældet omꝛ

trent 28 Miile udi det Herred Hnappedals Syssel Vesten paa Island.

II.

De forbrændte Klipper, Thurrar-Hrøin kaldet, ligge imellem tvende Fiælde, af hvilke det eene kaldes Thurrar-Hniuk, og det andet Valhniuk; imellem disse smaae Fiælde har Ilden opsprængt Jorden, og siden brændt, og saaleedes smeltet Klipperne, at de have oversvømmet den neden under liggende slette Mark, med en Floed af smeltede Steene. Dette Sted ligger i Arneß Syssel Sonden paa Island 6 à 7 Miile fra Bierget Hekla.

III.

Det navnkundige Bierg Hekla, som i sig selv ikke er meget høyt, ey heller over 5 à 6 Miile i Omkreds, men Sommer og Vinter

oven

oven til bedækket med en fast Snee eller Iis, som kaldes Jøkel, ligger fra Skalholts Bispe-Gaard omtrent 5. Miile imod Syd-Ost til Osten. Rundt omkring Bierget ere af underjordisk Ild forbrændte Klipper, hvilke falde meget besværlige at komme over; dem kalde Indbyggerne Hrøin.

Dette Bierg er det allernavnkundigste, formedelst at det saa tidt har kastet fra sig, baade Ild, Sand og gloende Steene, og giort forskrækkelige Virkninger.

IV.

Trolladynger kaldes et Bierg, som ogsaa tidt har kastet Ild fra sig.

Samme ligger fra Hekla til Nord-Ost omtrent 30. Miile, er ikke synderlig høyt, har 3. Spidser, som overalt ere forbrændte.

V.

Soelheime Jøkel er et ikke meget høyt Bierg, men oven paa stedse med Snee bedækket; Ligger fra Hekla imod Syd-Ost omtrent 10. Miile, og rundt omkring besat med forbrændte Klipper.

VI.

Knappesælds Jøkel er et Bierg Østen paa Landet, beliggende henimod 20. Miile fra Hekla, med forbrændte Klipper omringet; Dette Fiæld er i sig selv ikke meget høyt, men dog oven til med Snee bedækket.

VII.

Høfde-Jøkel, er et Bierg, som ligger Østen paa Landet 12. à 14. Miile fra Hekla, det skal være temmelig høyt, oven til med Snee bedækket, og rundt omkring omgivet med forbrændte Klipper.

Udi dette Fiæld findes den navnkundige Kløfte Køtlegiau, som saa tidt har kastet Ild op.

VIII.

Thingvalle-Hrøin, er en af blotte forbrændte Klipper bestaaende Ørken, liggendes imod Vesten fra Hekla omtrent 8. Miile, og strækker sig i Længden og Breeden temmelig vidt ud; Den har tilforne været en Skov, men er siden ved Ildens Virkning forandret til blotte forbrændte Klipper.

IX.

Myrdals-Jøkel, er et Bierg, som ligger fra Hekla omtrent 8. Miile imod Syd-Ost: Dette Fiæld er temmelig høyt, og er baade Sommer og Vinter oven til bedækket med Snee, og med forbrændte Klipper rundt omkring omgivet.

X.

Krabla er et Bierg Norden paa Landet, omtrent 1½ Miil fra den store færske Søe Miivand imod Nord-Ost, men fra Huusevigs Havn omtrent 6 Miile til Syd-Ost.

Dette Bierg er i Omkreds omtrent 1. Miil; derudi er en meget stor Aabning, som man først blev vaer i Aaret 1724., efter at det heele Fiæld havde opkastet Steene, Sand og Aske. Denne Aabning saae den Tid ud som en mørk Hule, hvis Dybhed eller Høyde man ikke kunde maale, formedelst den stedsevarende Røg og Damp, som opstigede deraf.

XI.

Leer-Hniuk ligger fra Krafle ½. Miil til Nord-Vest, den er ikke meget høy men strækker sig udi Længden et godt Stykke Veys, og i Breeden ¾. Miil.

Dette lille Fiæld har tilforne været overalt bedækket med Jord, bevoxen med Græs; men i Aaret 1725. har det brækket op med Svovel-Røg og saa forfærdelig Stank, at intet Menniske kunde den Tid komme derover. Der har og faldet siden mangfoldige Svovel-Gruber i Jorden, som længe brændte. Sammestæds have og mangfoldige Heste siunket levendes i Jorden, hvor den undertiiden paa et Øyeblik har revnet hist og her, og i det samme kastet baade Ild og Røg fra sig. Desforuden har udi dette Fiæld paa tvende Stæder faldet forfærdelig store Rifter i Jorden, af hvilke længe derefter opsteeg saadan en Røg, at den overdækkede alle de omkring liggende Bierge, hvormed har fulgt en stærk Allarm og Bragen i Jorden.

Bemeldte Bierg brændte baade oftere og stærkere end alle de andre Svovel-Bierge i denne Egn.

XII.

Hithoel er et Bierg, som ligger Syd-Vest fra Leerhniuk henimod 1.

 Miil,

Miil, og er ligesaa stort i Omkreds; det har stedse flotted sin Ild Vester til Reikehlid Præste-Gaard, og deraf kand man læt slutte, at den maatte have sine Miner i Jorden, som skulde ligge ud til Miivand og Reikehlid.

XIII.

Biarneflag, er imod Vesten anhængig ved det Fiæld Reikehlids-Naumer, det ligger fra Reikehlid ½. Miil og har brændt i lang Tid; Desforuden har Jorden aabnet sig paa mangfoldige Stæder, iblant hvilke Aabninger findes een som er over 2. Miile lang. Desuden er Jorden paa disse Fiælde paa mange Stæder revnet, saa at alfare Veye ere somme Stæder afskaffede, thi man kand ikke komme over disse Rifter uden største Livsfare. Det skeede ogsaa tidt, at Qvæget faldt i saadanne Gruber og blev derved reent borte. Det kand og læt hende sig, at paa den Tid der ligger Snee eller Sand over disse Rifter, man da

falder

falder i dem og mister sit Liv, hvorpaa man ogsaa har Exempler. Saadanne Aabninger bleve dagligen siden fleere og fleere.

XIV.

Reikehlides Naumer, er Fiæld som ligger fra Præste-Gaarden Reikehlid omtrent 1. Miil til Østen; Det har i lang Tid brændt indvendig, endskiønt dets Ild ikke har giort saa megen Skade, som den af de andre Fiælde udstikkende Brand, saa at over dette Fiæld ligger endnu en Alfare-Vey.

XV.

Fremre Naumer, ligger fra Reikehlid net op 5. Miile imod Sydost, samme er af ligesaadan Beskaffenhed, som næstbemeldte Fiæld.

XVI.

Theste-Reiker, er et Bierg, som ligger fra Miivand imod Norden;

men fra Krafle til Nord-Vest omtrent 3. Miile, og fra Huusevig til Syd-Ost ongefehr 3. Miile, og er af samme Beskaffenhed som de tvende næstforegaaende.

Om Krafle Bierg meener gamle Folk, at det udi mange Aar har brændt indvendig, endskiønt de der omkring boende Folk ikke have fornummet besynderlige Virkninger deraf. Vore Annales og Historier melde ey heller noget derom, fra den Tid af at Island først blev beboet indtil denne nærværende Tid.

XVII.

Her foruden kand man melde, at der have fleere Bierge brændt, men dog ikke alle til en vis Tid, ey heller giort synderlig Skade. Iblant disse kand man nævne en Hukke i Huunevands Syssel, Norden paa, ongefær 200. Favne høy, som kaldes Thoreyer-Nup, og en anden meget høyere

re skraas over for bemeldte Hukke, paa Siden af den Dal, som kaldes Widedal, den Hukke kaldes Asmunder-Nup. Der har ogsaa brændt et Bierg Østen for Skagefiorden i forrige Tider, men efter som jeg ingen tilforladelig Efterretning har ved Haanden, angaaende disse Jordbrandes Virkninger, da kand jeg ikke sætte et vist Aars-Tall, naar det skulle være skeet, endskiønt jeg meener efter Anno 1300.

Foruden disse omtalte Bierge og Stæder, hvor Ilden har giort Virkninger, som her bag i ere opregnede, findes endnu mange Stæder i Island som bestaae af alleene forbrændte Klipper, hvilke af Indbyggerne kaldes Hrøin, og uden Tvivl har brændt før end nogen Tid Landet blev beboet.

Deslige Hrøin findes mange Stæder i Landet. Om deres Beliggende med videre kand man see nøyere *Mr. Eggert Olsens Enarrat. Hist. de Const. int. & ext. Islandiæ.*

Der

Der ere ogsaa nogle, som have seet en Ilds-Lue staae op af den Elv Hvitaae i Borgefiords Syssel; Aarstallet veed jeg ikke til visse, dog skal det være skeet forst i dette eller sidst i det forrige Seculo.

Om, paa hvilken Tid bemeldte Bierge have brændt, og om de Virkninger, som deraf ere skeedte.

Sec. IX.

§. 1.

I dette Seculo blev Island først beboet af Normændene, som man kand see af Landname-Historie. Der tales ogsaa om Jordbrand, som i samme Seculo er skeet; nemlig: da det saa kaldede Ildborger-Hrøin brændte. Derom læser man saaleedes i bemeldte Historie:

Da *Thorer*, som var Landnams-Mand, var bleven gammel og meestendeels blind, da gik han en Aften-Stund ud af sit Huus, og saae en Mand roe paa Soen paa en Jernbe-

slagen

ſlagen Baad, lige op i Mundingen paa den Aa, ſom heeder Kaldaa. Denne Mand var forfærdelig ſtor og ſaae meget ilde ud. Han gik op paa Landet til den Gaard, ſom kaldtes Hrip, der gravede han i Jorden i et Vangeleed. Men Natten derpaa kom der Jordbrand op, ſom ſatte det ſaa kaldede Ildborger Hrøin i lys Lue. Bemeldte Gaard ſtoed før, hvor der nu findes det Fiæld Eldborg. *Vid.* Landn. *Cap. V.*

Man veed ikke fleere Jordbrande at være ſkeede i dette Seculo: Ellers ſiges der og, at en anden Landnams-Mand, ved Navn *Rafn Havnarlikell*, haver flytted ſin Boepæl, formedelſt hans Tanker havde ſagt ham forud at der ſkulde komme Ild op af Jorden, hvor han boede den Tid. *Vid.* Landn. *Cap. XII.*

Sec. X.

§. 1.

Anno 1000. Da den chriſtelige Religion blev antaget paa Laug-Thinget,

get, brækkede Ilden ud i Thurrar-Hrøin, hvilken Hændelse Hedningerne tilskreve Gudernes Vreede, over den vrange Lærdom der blev indført i Landet.

Sec. XI.

§. 1.

Anno 1004. brændte Heklg førsté gang, men jeg veed ikke til visse hvor store Virkninger der ere skeedte ved samme Ilds-Brud.

§. 2.

Anno 1029. brændte Ild anden gang i Hekla, som man veed, efter at Folk begyndte at boe i Island. Man finder ingen Efterretning i Annalerne, hvad Virkninger der ere skeedte den gang.

Sec. XII.

§. 1.

Anno 1105. læser man i Annalerne tredie gang om Bierget Hekla

udi Island, at der har brændt Ild op af det samme. Men hvor store Virkninger Ilden har giort den gang, derom meldes intet i Annalerne. Somme Annaler sætter Aarstallet 1104., men andre 1105. Det er endelig mueligt at Ilden har været oppe saa længe.

§. 2.

Anno 1113. har der været Jordskiælv over heele Landet. Bonder-Gaardene faldte neder, og Sönder paa Landet dode 11. Mennisker under deres Huuses Ruin. En Annal siger, at Hekla har kastet Ild op det næst paafølgende Aar. (*)

§. 3.

Anno 1151. (anden Annal siger 1150.) har det Fiæld Trolledynger kastet

(*) Jordskiælver have der kommet tidt og ofte udi Island, dog ikke altid strax foran eller bag efter Jordbrandene. Det samme sees klarere naar man sætter dem efter Aarstallet, hos eller imellem Jordbrandene efter Tiden, som Annalerne siger at de ere indfaldte.

kastet Ild op, men har vel ikke giort nogen synderlig Skade, siden derom ikke meldes noget af Annalisterne.

§. 4.

Anno 1157. (andre sige 1158.) ved Aarets Begyndelse har Hekla fierde Gang kastet Ild op, og efter Sædvane udsprudet Sand og Aske, som har nedfaldet næsten over heele Landet.

§. 5.

Anno 1161. vare store Jordskiælve. Item 1164. 1165.

§. 6.

Anno 1188. har Trolledynger igien kastet Ild op.

Sec. XIII.

§. 1.

Anno 1206. har femte gang været Ild oppe i Hekla. Andre Annaler sige 1204.

§. 2

Anno 1210. var der Jordbrand paa Reikenæs. Da bleve først opfundne de nu saa kaldede Ild-Øer, men de andre Øer, som der havde været for den Tid, vare forsvundne.

§. 3.

Anno 1219. kom Ild op af Soen uden for Næsset, da blev der ogsaa fundne nogle Klipper, som ingen vidste for af at sige. Samme Aar kom stærke Jordskiælve Sønder paa Landet.

§. 4.

Anno 1222. har Hekla siette gang kastet Ild op med Aske og Sand, som nedfaldte hist og her. Andre Annaler henfore det til Aaret 1223. Det kand og være riimeligt, at Ilden har holdt ved saa længe.

Det samme Aar er ogsaa kommet Ild op af Havet ved Reikenæs. Item 1223. 1225. 1226. 1237. og 1240.

Dette

Dette sidste Aar haver man fornummet skadelige Jordskiælve paa Sønder-Landet.

§. 5.

Anno 1245. har det Bierg Soelheime-Jøkkel kastet Ild fra sig med saa megen Sand og Aske, at det var meere end $\frac{1}{4}$. Allen tyk over Jorden, hvor den faldt ned.

§. 6.

Anno 1262. kom der Ild igien op af dette Bierg med en saa tyk Aske-Regn, at om Middagen, endskiønt Solen skinnede gandske klart, kunde der ingen, imedens Vinden drev Aske-Skyerne, hverken see Solen eller dens Straaler, saa at der blev gandske mørkt, saa længe disse Aske-Skyer satte sig for Solen.

§. 7.

Anno 1290. revnede Jorden af Jord-Skiælv i det Herred Ranger-

valle Syssel, den Elv Rangaa forlod sit sædvanlige Løb; Huusene faldt ned, hvorved nogle faa Mennisker omkomme. Alle Brønde og Vand-Bække bleve saa hvide som Melk, hvilket varede i 8. Dage.

§. 8.

Anno 1294. kom Ild op af Hekla 7de gang, med saa tyk Sand- og Aske-Regn, at Jorden, paa en 40. Miiles Distance derfra, blev gandske sort af Sand og Pimp-Steen, som Fieldet kastede fra sig i saa stor en Mængde, at man kunde gaae tørt over en Elv, der kaldes Rangaa, som ligger fra dette Field 3. à 4. Miile.

Og i den Elv Thiors-Aa (som ellers regnes iblant de største der i Landet) kunde man ikke see Vandet for bare Pimp-Steene. De reysende Kiøbmænd, som komme der til Landet, fortaalte, at strax Norden for Færøer, (omtrent 100. Miile fra Island) havde de mange Steder paa Havet

seet

seet store Dynger af sort Pimp-Steen hist og her flydende. Det samme Aar kom der ogsaa mangfoldige Jord-Skiælve over heele Landet.

§. 9.

Anno 1300. brændte Hekla 8de gang (kand og være mueligt, at det har været den Ild, som der brændte for 6. Aar siden, og endnu varede.) Denne har været een iblant de største, som man veed af at sige; Da revnede Bierget forfærdelig stærk, som man kand endnu see Mærke til. Da spillede store gloende Klipper frem og tilbage i Ilden, ligesom det havde været smaa Haand-Steene. Men da disse Klipper kom sammen midt i Ilden, gav de saa stærkt et Knall fra sig, at man kunde høre dem over heele Landet.

Den Tid kom der ogsaa mangfoldig Pimp-Steen op af Fiældet, som faldt ned over heele Landet, og den var saa gloende, at den brændte Taget af Huusene paa en Bonde-Gaard,

som laae 3. Miil fra Fiældet. Det samme gang var Vinden Syd-Ost, og derfor drev Sandet Norden paa Landet, hvor det faldt ned saa tykt, at imellem det Fiæld Vandskard og den Ørken Axerfiords-Heide, omtrent 40. Miiles Distance, kunde man ikke see Forskiel imellem Dag og Nat, imedens denne Sand-Regn varede. Anden Dagen derpaa kom saa meget Sandfog, at Folk kunde ingen Vey hitte imellem Huusene. I denne Tid torde der ingen Norden paa Landet, formedelst Luftens Mørkhed, roe ud paa Fiskerie.

Dette passerede i Julii Maaned, og vedholdt Ilden stedse i 12. Maaneder. Samme Aar siger Annalen, at der har ogsaa brændt et Fiæld i Sicilien, som mesten skal have lagt i Aske et heelt Bispe-Domme. Den 28. December om Natten kom der et skrækkeligt Jord-Skiælv, saa at den Bonde-Gaard Østre-Skard faldt gandske omkuld. I Kirken hængte en Lyse-Krone som slingrede frem og tilbage, indtil

til den sloges imod Taget og gik i Stykker. I For-Kirken stode tvende Kister, hvilke kastedes om frem og tilbage, indtil de bleve slagne gandske i Stykker. I Borgerfiorden, ved Snæfelds-Jøkelen og der omkring inde i Dalene, som ligger meere end 50. Mile fra Fiældet, faldt Sandet et Qvarteer tykt paa Jorden: Hvorved da ogsaa mange Herreder hist og her bleve ødelagde.

Der vare nogle reysendes Folk paa den Vey, som ligger nærmerst til Hekkelfiældet, hvor Ilden og Steenene tillige sprang i Luften; de fortaalte, at det kom dem for at høre ligesom der blev et stort Bierg kastet frem og tilbage inden i Fiældet. De siuntes ogsaa, at der fløy Fugle i Ilden baade smaa og store, som havde adskillige Farver. (*)

(*) Denne Beretning om Fuglene midt udi Ilds-Luen, siunes at være en uriimelig Pøbel-Snak; som har i forrige Tider

Salpeter og Svovel laae saa tykt omkring Aabningen, at man kunde opsanke saa meget, som mange Heste kunde bære.

Sec.

Tider ikke mindre end fremmede Scribentere, holdet for vist, at bemeldte Hekla var Helvede, eller det Sted, hvor de fordømte Siæle havde deres Plage-Bolig, eller Piine-Bænk efter Døden; maaskee af de Aarsager at den Beskrivelse, som staaer i Bibelen om Helvede, at det er en Pøl som brænder af Ild og Svovel, passer sig saa vidt til Heklefieldet, at der findes vel begge Deele, naar det bryder ud. Men jeg meener meere troeligt, at saadanne Fugle i Folkes Øyne have været intet andet end gloende Stykker af en anden Materie, hvilke Ildens hæftige Virkning har den gang forsinnet med Vinger, og kastet frem og tilbage i den forfærdelig store Flamme som en Bolt.

Jeg kand endnu ikke finde nogen Aarsag til, hvorleedes Naturen har kundet udruste saadanne smaa Fugle, som

Sec. XIV.

§. 1.

Anno 1311. kom forskrækkeligt Jord-Skiælv den næste Sondag efter Juule Hellige Dage; og samme Tid eller kort derefter har der regnet Sand og Aske paa mange Steder i Landet.

§. 2.

Samme Aar har en Jokel Østen paa Landet løbet fra sit forrige Sted,

som kunde flyve frem og tilbage i Ilden, eller svømme udi kaagende Vande; hvilket sidste dog skal ufeylbarlig være sandt; Thi paa en kaagende Vand-Brønd, som af Indbyggerne kaldes Hver, og ligger i det Herred Olves Sønden paa Island, have mange reysende troeværdige Mænd seet 2de Fugle svømme, af Størrelse som smaa Ænder, af mørkebrun Farve og hvide omkring Øynene. Da de havde svømmet en liden Stund, dukkede de under Vandet, og siden kunde man ikke see dem.

Deslige Fugle have ogsaa ladet sig see paa flere saadanne Stæder.

og udi en Morgen-Stund ødelagt 40. Bønder-Gaarde, saa at ikkun 8. Gaarde af heele Kirke-Sognet bleve tilbage. Præste-Gaarden, som kaldtes Rødelæk, blev ogsaa ødelagt, og har aldrig siden været opbygt. Folkene omkom allesammen, saa nær som Præsten og Degnen; Da brændte ogsaa et Fiæld der tæt ved, som kaldes Røide-Kamb, og dets Ild afbrændte gandske 11. Bønder-Gaarde, med Huus, Enge og Skove.

§. 3.

Anno 1332. kom op af Hnappefælds Jøkel (see §. 6.) saa stor og forskrækkelig Ilds-Lue, at den kunde sees over det heele Land.

§. 4.

Anno 1338. kom et Jord-Skiælv, hvorved mange smaa Hukke og Fiælde i Landet, samt 60. Bønder-Gaarde faldt ned, og sloge nogle Mennisker ihiel. Faar og Qvæg faldt om, og kunde

kunde ikke staae paa Marken; ridende Folk faldt af Hestene, og maatte ligge saa længe Jord-Skiælvet varede. En Bonde-Gaard, som kaldes Holt, Østen paa Landet, fløy i Luften, og faldt ned paa et andet Sted gandske omvæltet; Jorden revnede, og op af Rifterne kom hvidt Vand, som smagte af Svovel og Salpeter. Paa det saa kaldede Heingle Fiæld, Sønden paa Landet, kom et varmt Bad, (meere end 40. Favne i Omkreds) op af Jorden, hvor slet ingen deslige havde været tilforn. Paa mange andre Steder er der ogsaa denne gang opkomne varme Bade, hvor de før den Tid havde aldrig været. Andre henføre dette til 1339.

§. 5.

Anno 1340. kastede Hekla fra sig 9de gang baade Sand og gloende Steene med saa stor Bragen og Knagen, at det kunde høres over heele Landet, hvilket langt borte rystede saa stærkt, at Vinduerne fløye ud af Huusene;

Asken,

Asken, som nedfaldt over heele Landet, giorde saa forskrækkeligt Mørke den lyse Dag, at man maatte lade tænde Lys i Huusene, for at see hvad der skulle forrettes.

Af denne Aske-Regn døde mangfoldig Qvæg Sønden paa Landet, og mange Folk maatte forlade deres Boeliger, deels for at Gaardene gandske kuldkastedes, og deels for den Skyld, at de mistede aldeeles deres Qvæg. Asken, som nedfaldt, var omtrent en halv Alen tyk paa Marken. Paa den Tid brændte ogsaa Knappefields-Jøkel og det Fiæld Hørdebreed, som ligger omtrent 40. Miile fra Hekla imod Nord-Ost, det Fiæld staaer paa en flad øde Sand for sig selv, oven til paa det ere forbrændte Klipper, og Sønden til ligge de navnkundige forbrændte Klipper, som kaldes Odæda-Hrøin.

Andre Aar-Bøger henføre dette til 1341. men jeg meener at Ilden har saa længe ulmet i disse Fiælde.

§. 6.

§. 6.

Anno 1345. skeede store Jord-Skiælve; da kom der en Klippe op af Soen paa Breedefiord, Vesten paa Island, som ingen havde seet for.

§. 7.

Anno 1359. brændte Ild i det Fiæld Trolledynger; dens Lue stoed lige op i Luften saa høyt, at man kunde gierne see den 60. Miileveys derfra over Fiældene. Den Pimp-Steen, som Fiældet kastede fra sig ud paa Soen, drev igien op paa Landet rundt omkring. Da bleve ogsaa nogle Bonder-Gaarde lagde i Aske, som ingen har bygt op igien siden den Tid. Andre henregne det til Aaret 1358. nogle til 1360. kand skee Ilden har saa længe holdt ved at brænde i Jorden.

§. 8.

Anno 1362. har det Fiæld Knappefields-Jokel (see §. 6.) lobet fra sit forrige Sted ud paa en stor Orken,

som

som ligger nær ved Strand-Siden: Der har Fiældet revnet, og da løb der ud af Riften saa meget Vand, Sand og forskrækkelig tykke og store Iis-Klumper, ligesom et Bierg, at den har gandske overdækket en Plads af 5. Miles Breede. Der var ingen i Stand til at kunde reyse over Lomegnups Sand i lang Tid derefter. I dette Aar har Ilden kommet op paa 6. Steder udi Island.

§. 9.

Anno 1366. kom Ild op i det saa kaldede Lille-Herred, hvorved 70. Bonder-Gaarde bleve lagde i Aske, som siden ikke have været bebygte.

Alle i Nærværelsen, saavel Mennisker som Creaturer, maatte omkomme i den Ild.

§. 10.

Anno 1374. har Hekla brændt 10de gang, da den har gandske ødelagt

lagt 2de Bonder-Gaarde, som kaldtes Skard og Tialldestad.

§. 11.

Anno 1390. (*alias* 1388.) sprang Ild op af Hekla 11te gang med saa skrækkelig Omgang, at man kunde høre Knallen og Bragen derfra over 60. Miiles Distance.

Deraf bleve syv Bonder-Gaarde der tæt ved beliggende, gandske ødelagde; Den Pimp-Steen, som kom fra Fiældet, slog ihiel baade Heste og Qvæg.

Fra det Stæd, hvor Ilden kom først op, udstrømmede ligesom en Ild-Floed neden fra Fiældet til de nærliggende Skove, hvilke da brændte reent af. Oven for bemeldte Gaarde giorde det en forunderlig Virkning, nemlig at det frembragte der tvende Fiælde af forbrændte Klipper, som vare adskiite fra hverandre, formedelst en stor Kløfte. Denne Ilds-Udarbeydelse varede

fra

fra det forrige og holdte op, først i dette Aar.

§. 12.

Anno 1391. kom et hæftigt Jord-Skiælv, saa at der nedfaldte 14. Bonder-Gaarde, hvorved nogle Mennisker omkom. Jorden revnede, og op af Risten flød Vand.

Sec. XV.

§. 1.

Anno 1416. kom Ild op af Høfde Jokel (*vid.* §. 7.) som brændte et stort Stykke af Fiældet, da faldt og Aske paa mange Steder i Landet.

§. 2.

Anno 1422. kom Ild op af Havet, uden for Reikenæs, som meenes at have der opskudt nogle Klipper, som ey vare for bekiendte.

§. 3.

Anno 1436. var der Ild i Hekla 12te gang, som paa en Dags Tid ødelagde 18. Bonde-Gaarde, hvor iblant vare ogsaa 2de Præste-Gaarde, som kaldtes Skard og Dogverdernæs.

§. 4.

Anno 1475. kom Ild op Norden paa Landet (paa hvilket Stæd, meldes ikke,) da regnede baade Sand og Aske.

Men for at afvende Skade, blev der giort et Lofte-Brev om Almisser, paa den Gaard Grund, liggende i Ødesiord, samme Brev findes endnu i Island.

Sec. XVI.

§. 1.

Anno 1510. sprang Ild op af Hekla 13de gang, paa St. Jacobi Dag.

Samme Aften kom saa hæftig Jord-Skiælv paa Skalholt Bispe-Gaard, at de Folk, som sad og spiiste, løb ud af Huusene af Frygt, for, at de skulde falde over dem, og skyndte sig saa meget, at 4. Mennisker bleve af Folkenes Mængde nedtraadte. Men da de kom ud, var heele Luften at see ligesom i en Lue, derhos faldte gloende Steene og store Ild-Funker neder paa Jorden. Af det Steen-Kast blev en Karl paa Skalholt ihielslagen uden for Dorene. Østen for Skalholt, omtrent 3. Miil fra Hekla, boede en Mand paa en Bonde-Gaard, som kaldtes Mørk, Mandens Navn var *Östeen*, han tog Flugten tillige med hans Kone og en anden Mand, for disse gloende Steene. Men Manden, som var paa Flugten med ham, blev slagen af disse Ild-Steene, saa han døde strax; men bemeldte *Östeen* fik sin Kone under en høy og steyl Sand-Banke, og lagde paa hende nogle Klæder og Dynen fra hans Sadel, men derefter kunde han selv neppe undkomme til en Gaard, hvorover han blev

skade-

skadelig saaret og forslagen af Pimp-Steenene. Samme Aar brændte ogsaa Fiældet Trolledynger og Herdebreed.

§. 2.

Anno 1554. kom der en forskrækkelig Ild op af de Fiælde, som ligger næst omkring Hekla, hvilke dog ere meget lave. Samme Ild opkom Aftenen for Kaarsmesse-Dag, og varede lige i 6. Uger, den saae rødbruun ud om Aftenen, og var adskilt i 3. Luer, som rekkede sig høyt op i Veyret. Den samme Tid kom der ogsaa stærk Jord-Skiælv, saa at alle Folk der i Nærværelsen laae under Telter i 14. Dage, og de maatte legge dem ned paa Marken, om de ikke skulle kastes frem og tilbage. Da regnede der ogsaa mange Steder baade Sand og Aske.

§. 3.

Anno 1581. kom nogle Jord-Skiælve, hvorved nogle Huuse faldt

om hist og her, under hvilke bleve nogle faae Menniſker.

§. 4.

Anno 1587. kom Ild op af Thingvalle Skov, (see §. 8.) ſom gandſke afbrændte den, og igien efterlod ſig forbrændte Klipper. Den Ild vedholdt en Maaned eller lit længer.

Sec. XVII.

§. 1.

Anno 1619. kom Ild op af Hekla 14de gang og giorde megen Tummel og Allarm. Den ſkiød op med det ſamme en heel Deel Sand og Pimp-Steen, ſom nedfaldt meſten over det heele Land, ſaa at Indbyggerne den ſamme Eſter-Hoſt ikke kunde indhøſte deres Høe. Man hørte og fra i Julio til Mikkels-Dag idelig Bragen og Knagen i Jorden.

§. 2.

§. 2.

Anno 1625. den 2. September om Morgenen gandske tidlig, fornam man i Myrdalen nogle Jord-Skiælve, og en Times Tid derefter hørtes en forfærdelig Bragen og Lyd i Jorden, som den gang bævede noget meere end tilforn. Da begyndte Myrdals-Jøkelen at komme i Bevægelse og springe op. Henved Klokken 9. flet løb en Vand-Floed ud af bemeldte Jøkel, og lige i den Elv, som rinder nær ved det Kloster Tyckebay. Elven blev saa fuld af Vand, at den løb paa Klosterets Enge, og overssvømmede en meget større Plads end nogen Tid tilforn var skeet, saa at det Høe, som laae paa Engene, blev reent bortskyllet, og det Græs, der endda ikke var slaget, gandske fordærvet og ubrugeligt.

Denne Vand-Flod tog meere og meere til, indtil den løb paa en Klosteret tilhørende og der tæt ved beliggende Gaard, hvor Huusene bleve

fulde af Vand, saa det gik op lige under Taget. Folkene flygtede paa de nærliggende Høye, men alt hvad der laae paa Lofte-Rommene, blev gandske bedærvet af Vandet.

Denne Flod løb siden til Klosteret med saadan Brusen og Fart, at det var forskrækkeligt at see paa. Vand-Strømmen førte med sig gruelig store Iis-Klumpe, som saae ud ligesom Driv-Iis, og blev der til visse 8. à 10. Favne dybt Vand imellem Klosterets Huuse og en Hoe-Lade, hvilke begge stode paa een Høyde. Denne Flod omringede Gaarden rundt omkring, saa at der ingensteds var tørt, uden hvor Kirken og nogle faae Huuse stode. Qvæget blev altsammen holdt hiemme ved Gaarden. Men henimod Klokken 12. slet begyndte Vandet at tage af igien, og om Aftenen blev der næsten tørt, undtagen nogle faae Steder, som laae lavt. Men strax derefter kom saa meget Mørk fra Norden, med forskrækkelig Torden, Bragen og Liun-Ild, at man ikke

vidste

vidste andet, end at jo heele Verden skulde omkastes, eller at Hekla og alle der Østen paa Landet beliggende Fiælde, som strække sig henimod 10. Mile i Længden, fra Syd-Vest til Østen, vare af Ild opsprængte. Torden og Liun-Ild, med skrækkelig Lyd og Bragen, hortes saa stændig, at der aldrig var 3. Minuter imellem. Naar det begyndte at blive morkt, da floy Ilden forbie Folk saa tæt, at de vare at see ligesom en Lys-Lue, og forend Asken begyndte at regne, da blev der saa lyst midt om Natten, at man knude tydelig see de Fiælde, som laae over 4. Mile derfra, og deslige Luer floy tidt forbie. Derpaa faldt meget Sand- og Aske-Regn, og da dette havde været længe ud paa Natten og Dagen efter, var saa morkt om Middagen, at den eene ikke kunde see den anden, endskiont de tog hinanden ved Haanden. Da begyndte Qvæget at blive uroeligt, og gaae frem og tilbage, indtil man fik noget Hoe til Creaturerne.

Om Morgenen, den 4. i samme Maaned, faldt Asken endda, og Mørket var saa tykt, at Folk, som gik ud af Huusene, maatte midt om Dagen tage hinanden ved Haanden, thi ingen kunde see det allerringeste. Da regnede ogsaa megen Pimp-Steen, at man ey kunde gaae ud sikker.

Dette Mørk og Aske-Regn varede (dog ikke altid saa tykt) indtil den 14. September. Da Asken paa den slette Mark var bleven omtrent 1. Alen høy, udi 2de næst ved beliggende Herreder. Men paa andre længere bortliggende Steder, faldt den ikke saa høyt, men kom dog over den største Deel af Landet. Fra Bergen udi Norge, spurdte man, at der ogsaa paa samme Tid havde faldet nogen Sand og Aske, og de reysende Kiøbmænd fortaalte, at under Veys, paa Havet, faldt Asken tykt paa Seylene og Dækket, af hvilken de ogsaa toge nogle Prøver med sig til Kiøbenhavn.

§. 3.

§. 3.

Anno 1636. brændte Hekla 16de gang, hvilken Ild foraarsagede en stor Skade. Op af Fiældet brændte stændig 13. Luer, som man kunde see.

Knallet kunde man høre over heele Landet. Aske og Sand nedfaldt i alle Herreder, Østen paa, saa tykt, at Qvæget kunde intet Foer faae, og en Deel deraf maatte des Aarsage sulte ihiel, men det øvrige kunde ey heller blive malket.

§. 4.

Anno 1657. kom nogle Jord-Skiælve, hvorved 2de Bonder-Gaarde nedfaldte i Grund.

§. 5.

Anno 1660. har Myrdals-Jokel igien brækket løs. Da blev 5. Bonder-Gaarde ødelagde tillige med Gaarden

Høfdebrecka, i det samme har der ogsaa sprunget Ild op af Fiældet. Det Land som laae imellem Jokelen og Søen, har den Ild ogsaa igiennembrudt, og tillige med Vands-Floden fert saa store Jis-Klumper ud i Søen, at man kunde gaae med torre Fødder paa de Steder, hvor der tilforn havde været 20. Favne dybt Vand.

§. 6.

Anno 1693. den 13. Februarii imod Aftenen, horte man stærk Lyden og Bragen, endogsaa langt borte. Da begyndte Hekla 17de gang at brække op; forst skiød hun en tyk Røg op, som siden meer og meer udbreedede sig, og giorde Luften overalt gandske tyk. Strax derpaa fulgte mangfoldige og overmaade hæftige Jord-Skiælve, saa at ikke alleene de, som boede langt borte, blev dem var, men endogsaa de, som havde roet ud paa Søen at fiske, mærkede at deres Baade rystede, hvorved de frygtede for at de skulde vælte om. Da blev der

der ogsaa fornummet mange usædvanlige Lyd, som loed ligesom de kom ud af Fiældets Aabninger, saa det syntes, at Luften og Skyerne gav et Gien-Lyd fra sig, og man kunde ey andet slutte, end at heele Fiældet vilde kuldkastes. Derpaa fulgte en stærk Regn, med det samme saae man og mangfoldige Ild-Flammer og gloende Steene, som floy meget tykt omkring, hvoriblant nogle vare maadelig store, andre kunde derimod lignes ved heele Huuse i Storrelsen, hvilke, da de ved Ildens Kraft, blev forte over en Miles Vey fra Fiældet, nedfaldte og sloges i Stykker, derpaa fulgte igien en idelig Røg, som foraarsagede saa megen Mork, at man kunde slet intet see fra sig, uden naar de store Ilds-Flammer, som da syntes allevegne at komme ud af Fiældet, og den nærliggende flade Egn, floy forbie. Da kastedes der op store Stykker af brændende Svovel og Salpeter tillige med mangfoldig heed Sand og Aske; dette varede heele Natten og lige til Klokken 12. den paafolgende Dag.

Den

Den 14. Februarii imod Middags-Lavet, sadte sig en tyk Taage paa det øverste af Hekla, som siuntes med mange Couleurer. I det samme kunde man ogsaa see adskillige Ild-Flammer, som i en Hast fløy forbie. Dette, tillige med en stærk Lyd og Bragen, vedholdte den gandske Dag og Natten derpaa til om Morgenen, at det begyndte at lysnes, da var denne Ild-Taage intet saa høy som tilforn, ikke heller saa lys af Ilds-Flammen; man kunde ey heller mærke det saa nøye, naar Soelen begyndte at skinne, førend om Aftenen, da siuntes ligesom der brændte Luer op af Fiældet paa fiire Steder. Lyd og Bragen, med Røg og Bevægelser varede ogsaa denne Dag over, om Aftenen saae Ilds-Taagen ud ligesom før.

Den 16. Februarii om Eftermiddagen kom der noget Aske-Regn. Røgen kom endnu mange Steder op af Fiældet. Denne Dag kom der ogsaa en overmaade hæftig Bevægelse.

Den

Den 17de kom Røgen alleene paa et Sted op af Fiældet. Imod Aftenen kunde man see de Ild-Flammer, som endnu fløy omkring.

Den 18de meente Folk at det var da altsammen forbie denne gang, siden man da kunde klarligen see Himmelen; men da begyndte Knagen og Bevægelser igien at yttre sig, og samme Aften kunde Folk see med største Forundring at en Ilds-Lue brændte fra det nederste lige op til det øverste af Fiældet.

Den 19de havde Taagen udbreedet sig over heele Fiældet og de nærliggende Pladser. Da kom ogsaa Aske-Fyg, og ud af den Side af Fiældet, som vendte ud til Søen, brækkede Ild ud paa nye.

Den 20de varede Aske-Fyget endnu. Taagen var ogsaa gandske tyk over Fiældet.

Den 21de begyndte Taagen at forsvinde, hvorfore Ilden, som da

kom

kom paa tree Steder op af Fiældet, lod sig see.

Dette holdte saaleedes ved, at undertiden kunde Taagen siunes tykkere og Ilden igien mindre, undertiden Taagen slet ingen, men Ilden ligesom en Støtte op i Luften. Derpaa fulgte idelige Bevægelser og Sand-Regn til den 28. *Ejusd.* da hørtes en meget stærk Bragen i Fiældet. Aske-Regnen vedvarede heele Tiden til midt i Martii-Maaned, men Røg og undertiden Ild-Flammer kunde man continuerlig see indtil i Augusti-Maaned.

Udi Pintse hellige Dage om Morgenen den første ved Solens Opgang var den meget rød at see paa Nord-Landet, udi Huunevands-Syssel, dog uden at nogle siunlige Skyer kunde forhindre dens Skin.

Om Torsdagen derpaa imod Aftenen, førte en Syd-Østlig Vind grumme tykke og store Skyer i Luften

over nogle Pladse, som dog formedelst Vind uden Aske-Regn drev ud paa Havet. Den samme Aften drev Skyene over Fieldenes Toppe, men efterfølgende Nat faldte Aske ned paa Landet, hvoraf der blev saa mørk i Huusene om Natten imedens det varede, at Folk ikke kunde see noget Lys af store Vinduer meere end igiennem en Vegg, endskiønt der dog om Natten, paa den Aarets-Tid, er saa lyst der i Landet, at man kand see baade at læse og skrive midt om Natten. Morgenen derpaa da Folk stod op, havde der faldt en fiin Aske af mørke-bruun Couleur paa Landet, baade i Spidsen af Fiældene og ligesaa overalt i Dalene, saa at man kunde ingen see af de store Snee-Dynger, og den laae paa den jevne Mark fuldkommen 3. Tommer tyk. Qvæget kunde aldeeles ikke faae noget Græs den heele Dag, indtil Dagen efter at der kom Vind som blæste Asken sammen i smaa Drifter. Siden efter Haanden sank denne Aske ned i Jorden ved tilkommende Regn. Dog maatte Folk i Almindelighed lide stor Skade deraf i

Hen-

Henseende til Malke-Faarene, som den Sommer ikke malkede saa meget som ellers. Det blev og særdeeles ont at slaae det Græs, som da voxede i denne Egn.

Asken faldte (endskiønt ikke saa tyk) paa Snæfells Jøkel og der omkring; den giorde stor Skade paa den Fisk, som paa den Tid havde været lagt ud at tørres.

Det er ogsaa berettet, at i Norge skulde ogsaa have faldet nogen Aske paa den Tid. Bemeldte Aske skal have været nok saa fiin (sige de der har seet den) som den, der forleeden Aar faldte paa Dækket paa et af Retour-Skibene fra Island underveys, imellem Hetland og Færøer, af hvilken nogle Prøver bleve fremviiste her i Kiøbenhavn, Couleuren var og den samme. Men de, som have seet den sidste Hekle-Sand, fortælle eenstemmigen, at den har været langt grovere, og skulde udgiore det øverste Stratum af den Svovelagtige Sand, som findes

i Tor-

i Torven naar den bliver skaaren op af Jorden og det andet Lag, som ligger dybere i Torve-Graverne og bestaaer af lige grov Sand, og lugtede begge stærk af Svovel naar Torven bliver brændt.

Denne Jord-Brand har giort store Virkninger; thi derved ere mange af Skalholt Bispe-Stoel tilhorende Bønder-Gaarde lagte i Aske.

Qvæget blev mavert, og mistede Tænderne, om Høsten derefter. Skovene ere saa forbrændte og af disse drivende Ild-Steene saa omkastede, at de siden aldrig kand voxe paa de Stæder. Græs-Marke og alle Enge der i Nærværelsen ere af Pimp-Steen gandske ødelagte. Hvilken og ihielslog baade Land- og Søe-Fugle i tusind Tall.

Aske og Sand faldte over heele Landet, Indbyggerne til største Skade; og af de Græs-Marke, som ligge over tredive Miile fra Fieldet, kand

D der

der ingen fremdeles vente hverken Græs eller Hoe. Jordskiælvene have ogsaa paa adskillige Stæder giort Skade. Mangfoldige Brønde og Vand-Bække ere udtørrede, og andre igien opkomne, som lugte stærk af Svovel og Salpeter.

Sec. XVIII.

§. 1.

Anno 1721. den 11. May Klokken 9. om Formiddagen, kom et saa hæftig Jord = Skiælv, at Huusene paa nogle Steder i Myrdalen faldt reent om. Dette Jord-Skiælv kunde mærkes om alle nærliggende Herreder, og det vedvarede næsten heele Sommeren.

Samme Dag, om Eftermiddagen, hørte man forfærdelig Bragen og Knagen, hvorhos fulgte forskrækkelige Ilds-Flammer med Mørk og Røg, som opkom af Fiældet Kotlegiau.

giau. Klokken 3. udgydedes der en Vand-Flod med en hastig Fart, hvoriblant vare saa store Iis-Klumper, som smaae Øer at see paa. Denne Vand-Flod overdækkede den heele Plads, som er imellem Fiældet og den salte Søe, og bestaaer af en flad Sand, men hvorvidt denne Vand-Flod greeb om sig til Østen, kunde man ikke vel see, for den tykke Røg, som opsteeg af det samme. Imod Syd-Ost fra Fiældet udskiød sig ogsaa undertiiden en anden Vand-Flod med Iis-Klumper, som giorde stor Skade paa Bondernes Græs-Marke, og brækkede ind mange Steder med forfærdelig Brusen og Strøm. Dette greeb om sig over 2. Miile Veys fra Østen til Sønden. Klokken 5. samme Dag, kom paa nye en stor Flod fra Fiældet løbende med en stærk Fart udi Søen, saa langt ud, at man ikke kunde af de høyeste Fiælde see Havet for bare Iis, indtil Søen skyllede en Part af den reent bort, som siden drev længere Vester til Reikenæs. Man kunde og see disse

høye Iis-Fielde i Søen efter mange Dage. De andre Iis-Stykker, som bleve tilbage af denne Iis, stode Grund i Søen 3 à 4 Miile fra Landet i 100 Favne dybt Vand, og saa høyt op af Vandet som et Field, og saa ujævnt og skrumpet som meget forbrændte Klipper; saa at derfra og til Fieldet, hvor denne Flod først kom fra, var at see som en Rad eller Linie af forbrændte Fielde; Dette Iis-Field var ligesaa høyt som Høfdebrekke-Field, (som dog er ellers et temmelig høyt Field) og blev da ødelagte der for alle de Græs-Marke, som laae der i Nærværelsen paa det flade Land. Men saa snart denne Flod kom i Søen, begyndte Havet paa andre nærliggende Steder at ophøyes, og løb Søen ind paa den Bonde-Gaard Wiik, hvor baade Græs-Marke og Enge blev af Søen bedærvede.

Udi denne See-Brusen bleve 2de See-Baade brækkede, som stode der sammenstedss ved Stranden, og de Folk som vilde bierge dem, havde nær

sat Livet til. Denne Brusen gik over alle Leer-Grundene i Myrdalen, og ligesaa under Oefieldene; paa Westmannøene, som ligge 3 à 4 Miil ud fra det faste Land, gik Vandet saa høyt, at alle Indbyggernes Pak-Huuse, som stode ved Søen, blev bortskyllede, saa Folk maatte der miste baade Fisk og Tran. Udi Grindevig, som ligger over 20 Miile derfra, hvor Jokelen brækkede ud; gik Søen ogsaa usædvanlig høyt paa Landet.

Den 12 May Klokken 7, om Formiddagen, kom endnu Jokel-Flod, i hvilken Jis-Stykkerne, som overgik de forrige Jis-Bierge i Størrelsen, løb langs ad de andre saa langt som man kunde see. Det giorde store og dybe Rifter i den først udstrøede Jøkel, som da laae over heele Myrdals-Sand: over det samme Jokel-Gruus ligger endnu siden den Tid Indbyggernes Vey, dog ikke uden største Livs-Fare, da ikke alleene Jokelen, i Bunden er meget blød,

saa man ey kand viide for man sinker derned; men ogsaa for den Vand-Flod, som der undertiiden løber lige som en brusende Søe eller stærk Strøm, saa man ikke kand blive den vaer, førend den overſvømmer alting.

Denne sidste Overſvømmelſe ſatte Iis-Biergene hen til den Bonde-Gaard Kiellingedal, hvorudover den liden Elv, Kiellingedals-Aae, blev tilſtopped i Mundingen i 20 Dage; ſom ogſaa foraarſagede en gruelig Vand-Flod, at det ſaae ud ligeſom det heele Herred ſkulde af Vand overſvømmes og undergaae: dog fik det omſider Luft-Hull under Jokelen.

Denne Flod førte de ſtore Klipper, ſom laae uden for den Bonde-Gaard Fagredal, bedre ind, ſaa de ſtaae nu paa den anden Side af Gaarden. Ligeleedes har Jokel-Floden bortført en Klippe, ſom ſtod ude paa Leer-Grundene, og var omtrent 20 Favne i Høyden og lige ſtor i Omkred-

ſen.

sen. Den overalt med Græs bevoxne Bakke, som laae imellem Seldal og Lerepts-Høfde, har Jokel-Floden oprykket og bortført, saa der er nu en til visse 120 Favne dyb Grøft tilbage, hvorunder findes et gandske jævnt Bierg, som ikke er revnet; den Hule er til visse 900 Favne i Omkreds. Denne Vand-Flod kunde man see fra Præste-Gaarden Høfdebrecke over Kirken og de høye Klipper, som ere imellem Præste-Gaarden og den slette Mark; den ødelagde og den Bonder-Gaard Hiørleifshøfde med alt det Qvæg, som den der boende Bonde tilhørte.

§. 2.

Anno 1724 den 17 May om Natten og Dagen efter lige til Klokken 9, om Formiddagen, fornam man idelige Jord-Skiælve, men efter den Tid begyndte det Fiæld Krafle at udkaste Sand og Aske tilligemed gloende Steene, som nedfaldt i den samme Egn, men dog fik deraf intet

Menneſke Skade. Dermed fulgte et forfærdeligt Jord-Skiælv og Tordenſlag, ſaa at man ikke kunde andet tænke, end at Himmel og Jord vilde forgaae; og paa mange Steder faldt Huuſene ned; Biælker og Træer bleve ſønderſlagne, ſaa der var ikkun Døden for Øyne, baade for Menneſker og Qvæg. Ja! Præſten paa Reiłehlid tillige med hans Folk vovede ikke at gaae udaf Huuſene, imedens denne forſkrækkelige Torden og Jord-Skiælv varede. Særdeeles kunde man forſkrækkes ved, at ſee den bluſende Ild, ſom opkom af Fiældet Krafle med en ſort Damp og Røg udaf Ilden. I denne Nød reſolverede Præſten med ſine Folk at holde ſig inde i Huuſene, læſe deres Bønner til Gud, og bereede dem til Døden, ſom da var øyenſynlig. De Folk, ſom der boede omkring i Egnen, flygtede hen til Præſtens Gaard, i Haab, om at kunde redde dem af denne gruelige Fare, og i denne Nød, tillige med de andre, befalede dem Gud i Vold.

Den

Den Tid dette skeede, da var dets Virkning saaledes: at Svovel, Sand, Steen og Aske faldt paa Landet besynderlig Østen for Myvand, (hvor Præstens Gaard er beliggende) som aldeeles tildækkede Jorden; Der, hvor det nedfaldt, og paa mange Steder, blev det 1½ Alen høyt paa Marken, saa man intet Græs kunde see.

Qvæget løb langt borte paa adskillige Steder at søge sig Føder.

Den der i Egnen beliggende store Søe, Myvand, blev gandske udtørret som varede omtrent ⅔ Aar efter, og Jorden der omkring opsvulmed af slige Jord-Skiælve.

§. 3.

Anno 1725 den 11 Jan. begyndte Fiældet Leerhniuk, efter e forfærdeligt Jord-Skiælv, at brænde, da revnede Jorden der i det samme Fiæld paa mange Steder, hvoraf

 siden,

siden, i lang Tid, en idelig Damp og Røg af Svovel har opstiget.

Fiældet Hithoel begyndte da ogsaa dagligen at brænde med idelig Torden og Jord-Skiælv, og gav fra sig en forfærdelig Damp og Røg. Imidlertid er det mærkværdigt, at den opstigende Røg var særdeeles usund.

Samme Aar, den 19 April, begyndte det Fiæld Biarneflag ogsaa at brænde, hvorpaa fulgte grumme Jord-Skiælv og Bragen. Og strax derefter skiød de Røg og Damp fra sig. Jorden har da, efter visse Folkes Beretning, opsvulmet, mens det nærliggende Myvand blev gandske udtørret, af hvilken Aarsag der voxede hverken Græs, ikke heller var der nogen Fiske-Fangst udi bemeldte Vand, som dog tilforn havde vart Bønderne meget profitabel.

Den

Den 8 Sept. begyndte det gruelige Jord-Skiælv ved Myvand paa nye, hvoraf Jorden blev opsvulmet, og Vandet i Elven udtørret; efter Præstens og andre troværdige Folkes Sigende.

§. 4.

Anno 1727. Svovel-Fiældet Krafle har siden 1725 stedse vedholdt at skyde fra sig Røg og Svovel.

§. 5.

Anno 1727 den 3 August, som var en Søndag, efter at Guds-Tienesten var til Ende, paakom udi Myrdalen, Østen paa Island, usædvanlig hæftige Bevægelser, hvorpaa fulgte nogle Anstød af Jord-Skiælve, det ene paa det andet, og de meget farlige.

Disse Stød ophørte igien om Morgenen den 4 August, da der strax ved Klok-

Klokken 4 slet paakom nye Jord-Skiælve, som blev meere og hæftigere med mange Stød. Da hørte man et stort Knall fra Fiældet, kaldet Myrdals-Jøkel, med stærk Bragen, ligesom et Tordenslag, og det varede indtil Klokken 9 om Formiddagen, da kunde Folk see en forfærdelig Vand-Flod nedstromme fra Iis-Fiældet lige til en Bek, som render neden for Fiældet; Samme Vand-Flod overgik alle de Enge, som tilhørede Gaardene Hof og Sandfeld, det borttog aldeeles deres Sætter, som kaldtes Kotaae-Sel, tillige med Heste og Faar, som der var paa Græsning. Bemelte Flod løb med en grum Fart lige ned til Stranden. Paa den samme Tid, som denne Strøm nedløb Østen for Sandfeld, men Sønden for Hof, da kom en anden Flod ned imellem Sandfeld og Svinefeld, som ogsaa giorde stor Skade; thi den borttog Sønden for Fiældene, baade Græsning og Skove, som tilhørte begge bemeldte Gaarde, undtagen hvor nogle Stumper Jord med Græs

paa blebe staaende paa Spidsen af nogle Hukker.

Denne Flod bortskyllede alle Indbyggernes Malke-Faar paa Svinefeld, ned udi Soen; alligevel bleve deres Sætter staaende, eftersom de vare grundede paa en hoy Banke. Den tredie Flod udbrød bag ved den Orken Sandfelds Heyde, og faldt siden i den Aae som kaldes Store-Læk, og afbrød begge Gaardene, som stode strax ved Thyckebai Klosters Enge. Samme Overſvømmelse borttog ligeleedes Gaarden Beriechoel. Efter at forbemeldte Jisblandede Floder (saa varme som kaagende Bade) vare paa begge Sider af Gaarden Sandfeld udløbne i Soen, da standsede de lidet, og siden, da man saae sig om, kunde mærkes, at det tykke Jis-Bierg rævnede i Stykker, og floy ryggendes afsted ned over alle de langere Bierge, som laae der tæt ved neden for. Jis-Bierget selv løb saaledes neder med en stor Bulder og Bragen, og borttog Jord og Leer, indtil denne Vand-Flod kom

frem

frem paa det flade Land, hvor de andre Iis-Klumper kom svømmende; og ligesom veltende og buldrende (som det kom for Øyne) langs af Spidserne paa Iis-Klumpene midt i denne Flod, og lode sig see i deres Nedfart ligesom en høy Banke. Bemeldte Iis-Klumpers Spidser vare saa høye, at de rækkede høyere i Veyret (efter Øyesynet) end Toppen af Fiældet Lomegnup, som dog er nogle hundrede Favne høy; den kommer for, som en meget høy og steyl fraskilt Spidse, fra Enden af det næst hosliggende Fiæld: men imedens Floden strømmede, syntes bemeldte Lomegnup ikke større end en liden Bakke af et Menneskes Størrelse.

Efterat denne Iisblandede og varme Flod var nedløben, kom der op og udbrød af Bierget store Ilds-Luer og Aske; Da begyndte strax allevegne paa Spidsen af Iis-Bierget store Flammer at staae lige op i Luften, hvis Spidser bleve tildækkede med store

re Røg-Skyer: dette varede en Tidlang med Knall og stor Bragen.

Den nedkastede Gruus af Jis-Klumper, Sand, Steene og Jord, strækkede sig henved 1 Miil over de 2 Gaarde Hofs og Sandfelds, deres Græs-Marke og Enge, hvor de udspredte Jis-Klumper stoede tæt allevegne fra Biergene ned til Stranden. Den anden til Side liggende Mark, fra Gaarden Hof indtil Svinefell, var og overdækket med graaeagtige lange Jis-Klumper, og en blød Dynd og Sand, ligesom naar store Elver i hastig paakommende Regn-Veyr med Jis, Leer og Vand-Flod overskylle Jorden.

Viidere berettes om Sætterne fra Sandfell, der kaldes Natthoel, og ere beliggende i lige Linie med forbemeldte Kotaae-Sel imod Sønden, at bemeldte Dag den Tid Vand-Floden var saa gruelig, som før er meldet, udbreedte den sig dog ey saa vidt, at den kunde bortskylle Natthoele.

thole. Den gang vare der til Stede alleene Qvind-Folk og Born, som passede paa Malke-Qvæget fra Thycke-bay Kloster, mens Mand-Folkene vare hiemme paa Klosteret at indhøste deres Høe. Da nu Floden havde ikkun nogle Favne til Sætter-Huusene, rykkede den af Veyen, og efterloed store Iis-Stakker og Dynd nær ved Huusene, men reev dog bort 5 Huuse-Hytter og 3 Mennesker som døde; af hvilke den ene blev funden igien den 1 September. Denne brusende Vand-Flod borttog alt Qvæget og Hestene fra Sætterne, undtagen 5 Heste, som bleve tilbage staaendes paa en Banke.

Den 5 Aug. i Dag-Brækningen, maatte endeel Mand-Folk tage deres Vey over Pladsen, som Floden havde overskyllet, at de kunde komme til Sætterne, men bleve meget forsinkede paa Veyen af Iis-Stykker, Gruus og Dynd: endelig kom de dog over og fik Folkene hentede tilbage, som laae ved Sætterne, der best kunde fortælle om dette Tilfælde, og vare ogsaa meget

meget begierlige at komme ud af saadan et Fængsel.

Den 8 Aug. blev det forst mueligt at komme Veyen frem imellem Gaardene Hof og Sanseld, dog var det ikke giorligt uden storste Livs-Fare. Fleere Mennesker kom dog ikke til Skade, ikke heller Huuse der i det Boygde-Lav. Siden efter Haanden borttorrede dette dyndige Vand, og blev Sandet derunder saa stivt og fast, at Folk dristede dem til at gaae ud paa samme.

Et Sted, som i forrige Tider havde været Boygde-Lav, kaldet Herret, var blevet gandske ruineret ved et af de forrige Vand-Floder. Der fandt de endeel af deres Qvæg, deels lemlestet og deels dodt, som Vand-Floden dog ikke havde reent bortskyllet; alt det som havde taget sin Tilflugt paa de hoyeste Banker, som der skal endnu findes hist og her: Dog

kunde man ret forundre, at der skulle træffes noget i det varme og blode Dynd; thi det fortælles, at Heeden var endnu saa stærk, at man neppe kunde holde Pimp-Steenen i Haanden, indtil Vandet blev bortørret. Op af Jokelen stode syv adskilte Ilds-Luer, hvilke man kunde neden fra see, at vare adskilte fra hverandre, de samme brændte idelig indtil Junio næstfølgende Aar; dog var der endnu fleere kaagende Ild-Poler at see i Fiældet.

Af alt dette foraarsagedes meget Aske-Regn, saa at det nærmeste Boygde-Lav blev meesten ødelagt; Gaarden Sandfeld, Svinefeld og Knappefeld, bleve af den nedfaldende Pimp-Steen og Aske mestendeels ødelagte. Der oven paa kom en blød Aske, som Vinden havde drevet saa tykt paa, at den kunde Folk gaae op til Knæerne paa Skaptefells Enge-Bond. Af denne Aarsag mistede mange, som boede nærmest

meſt ved Iis-Fjældet, den ſtørſte Deel af det de eyede; Thi Græſſet blev qvalt paa Marken, og kunde ikke blive Qvæget til Føde. De fleeſte holde for, at Vand-Floden har ſkilt Indbyggerne ved 600 Faar og 160 Heſte.

De Ting, ſom Vand-Floden havde borttaget, og vare igien langs med Stranden opdrevne, laae der i Dynger (nemlig Lyng, Birkeriis, Driv-Tømmer, døde Kroppe af Qvæg og det af Boeſkab, ſom Folk havde miſtet i Sætterne.)

Dette ſaae Forfatteren (Hr. *Liner Halfdanarſon*) ſelv ved Stranden neden for det Bøygde-Lav, ſom kaldes Siide, faae Dage efter at Vand-Floden var forbie, tillige med de derhos ſtaaende ſtore Iis-Stykker i Mængde. Saadan noget var ligeledes opdrevet ved Strand-Kanten udi de omliggende Herreder Medelland og Alftever.

Virkningen af Ilden i Jis-Fiældet var saa stor, at Rogen og Sand-Stovet drev fra det Bøygde-Lav, Præste, hvor Jord-Branden var, lige til Tykkebæ Kloster. Den stærklydende Knall kunde man ogsaa høre, dog kom der slet ingen Jord-Skiælve.

Næstfølgende For-Aar flyttede Folk fra Præstene, endeel til Hornesiorden, andre Sønder paa, over Lomegnups Sand, men Aaret efter flyttede de til deres Boeliger igien.

§. 6.

Det lille Fiæld Leerhniuk begyndte først at brænde 1725 den 11 Junii og holdte ved en lang Tiid derefter; det har været saa græsseligt, at det heele Fiæld er udi en kort Tiid saa nær brændt og opsmeltet udi Dynd og Svovel. Desuden ere utallige varme Spring-Vande og smaae Svovelagtige Poler der opkomne, men 3 af

af dem ere de ſkrækkeligſte, hvilke i lang Tid opkaſtede en forſærdelig Ild og Røg.

Anno 1727 den 21 Aug. udkaſtede een af dem Sand og brændende Steene, hvilket giorde de Virkninger, at Under-Jords-Ilden kaſtedes ud af Pølerne, og opbrændte det omliggende Land, dog meſt imod Nord- og Sønder-Kanten. Ilden med dens ſkrækkelige Virkning omkaſtede ſaaledes alle Ting, at de forbrændte Steene, Klipper og Gruus ligeſom vældede og kogte op af Jorden. Dette Hroin (eller forbrændte Klippe-Lag) ſtrækker ſig udi Længden viſſelig en Miil eller lidt meere, og der kand ingen komme over. Dens Nordligere Ende vender imod Reiker, hvilken Gaard ligger omtrent 3 Miile fra Kraſle til Nord-Veſt, ſom ligeledes er et Svovelagtig Fiæld, og ſtrax derefter begyndte at brænde.

§. 7.

Anno 1727 den 18 April, om Morgenen omtrent Klokken 2, da idelige Bevægelser vare forbiegangne Natten tilforn, udspyede og brændte den anden Svovel-Pol udi Leerhniuk, paa samme Maade som den forrige, undtagen at denne sidstes Virkninger bleve meere og forfærdeligere end den andens. Dermed fulgte en Under-Jords-Ild, som slet intet gav den anden efter.

Ved samme Tid brændte den tredie store Pol udi Leerhniuk, og ligeledes overskyllede det store Hroin Leerhniuk, hvilket den gang opbrændte med den samme Ilds-Oversvømmelse den heele Lande-Vey, som ligger Nord-Ost fra Reikehlid, saa man siden ikke kand komme derover.

Da nu samme Morgen-Stund deslige forskrækkelige Ting gik for sig, brændte heele Nord-Ost-Luften i en

Flamme;

Flamme; Den samme Lue skiød sig over Reikehlid og ud paa Miivand, (en saa kaldet stor færsk Søe) men formedelst Guds Hielp og Forsyn, da skiød Branden sig ikke neder paa Gaardene; thi ellers havde det kostet baade Mennesker, Huuse, og alle levende Creaturer udi denne Egn.

Samme Aar og Dag, om Morgenen Klokken 6, brændte Hrossedal den første gang.

Denne Hrossedal er en Dal, som ey ligger langt fra Biarneflag imod Norden, og var tilforn bevoxen med Græs og Skov, og havde man aldrig fornummet der nogen Varme eller Ild i Jorden tilforn.

Denne Jord-Brand var saa forfærdelig, at man tænkte Jord-Ildens Brusen vilde sluge alting i sig.

Den giorte Indbyggerne aldeeles Raadvilde. Nogle resolverede dem

endelig til at tage Flugten; men vidste dog ikke hvorhen det skulde være; thi da denne Naturens Forfærdelse skeede, kunde de høre Ildens Fart allevegne omkring dem.

I det samme brændte Hroinet i Hrossedalen, saa Ilden fortærte der heele Jorden. Denne Jord-Brand var fast den grummeste af alle dem som der ere skeedte, og lignede mest den da Krafla brændte. Dog var denne Ild farligere og stoede mindre til at undgaae end de andre, som før have passeret.

Samme gang og ligerviis brændte Biarneslag paa nye, Vesten til fra Fiældet, og hart ad indtil Reikeblids Lamme-Fælde (Steck) som ligger et lidet Stykkeveys imod Østen fra Gaarden.

Denne Plads er nu aldeeles forvandlet til Grus og forbrændte Klipper,

per, Svovel-Ilden ulmede og længe i dette store Steen-Grus.

Samme Aar 1728 den 20 April, om Aftenen, brændte et Sted af Jord-Ilden, som kaldes Reiheklider Sætter, hvor der igien opkom et stort Hroin. Dette Sted var en Dal med Græs-Mark og ligger fuldkommen en Miil fra Krafle til Syd-Vest. (*)

(*) Denne Beretning skal man saa forstaae, at Ilden brændte op af Fiældene med idelig Aske, gloende Steene og Sand-Regn, som havde vedvaret siden forleeden Sommer 1727 den 21 August, og tiltog saa efter Haanden: Ligesaa blev i denne Landstrækning, Østen for Reikehlid, den Alfare Vey gandske borte, formedelst omkalte forbrændte Steene og utallige Kløfter, Jordsmon og Enge forbrændte og ødelagte, saa at Qvæget har der ikkun liden

Det samme Aar, den 18 December, opkom en skrækkelig Under-Jords-Ild ved Miivand, Østen fra Reikehlid, med forunderlige Virkninger; saa-

liden Føde. Markerne, som Folk skulle slaae Græs paa, bleve mangesteds saa fortørrede, at derpaa kand-skee intet Græs vøxe. Ligeledes var Vandets (Miivands) Fart og Oversvømmelse sammesteds saa overmaade stor, at mañ ikke kunde komme til Græsset.

Dette forvoldte de Bevægelser, som saaleedes udviidede og ligesom ophøyede Jorden, at Vandet blev paa nogle Steder gandske borte, men paa andre Steder alt for dybt. Den Deel af Miivand, som vender til Svovel-Fiældene, blev samme Tid saa optørret, at der mangesteds ikke kunde gaae en Baad, hvilket saae slet ud i Henseende til Folkets Næring, som skal have deres Høe-Biæring paa de Øer, som ere beliggende udi samme Søe.

ſaaleedes, at Ilden brændte den gang ikke alleeneſte atter igien det ſtore Hroin, ſom havde brændt ſiden Aaret tilforn, men ogſaa heele Steene, Jord og Sand, og opkaſtede et gloende Hroin, mange Favne høyt i Veyret, ligeſom en Kaagning i en af Ilden forvarmet Gryde, ophøyes for den ſtærke Heede ſom der er under, og lætter ſig op fra Bunden og løber i Veyret; Ligeleedes har det forholdt ſig i denne Jord-Brand. Paa ſine Steder giorde Ilden ſtore Virkninger med en ſkrækkelig Ilds-Lue, ſom ofte opkaſtede omkring ſig gloende Steene, hvilke bleve ſaa bløde, at de flød ligeſom ſmeltet Kaaber.

Da nu Ilden brækkede op paa denne Maade, ſaa kom ſtore Høyder og Klipper af brændte Steene, ſom bleve ſtaaendes paa det Sted Ilden førſt begyndte. Diſſe Høyder ere runde baade ud- og indvendig. I ſlige Ild-Pøle kunde man ſee en forfærdelig Ilds-Lue, ſom undertiiden

kaſtede

kastede og sprøytede op i Luften, baade Ilden og derhos gloende smeltede Bierge, hvilke, da de faldt ned igien paa Jorden, randt som en tyk Lud eller Vand, og afbrændte med det samme baade Jorden og alt hvad de rørte ved, men naar de blev kolde blev de sorte og fik sin rette Farve.

Og da der ud af denne Ild-Pole randt ligesom en stedse løbende Bæk af gloende smeltede Steene, som idelig flod ud paa de allereede forbrændte og kolde Steene, saa bleve de samme mangfoldig brækkede og kiørte til Side, saa at disse Bierge bleve altiid baade høyere og greb viidere om sig; hvorfor og de forbrændte Klipper nu ogsaa ere blevne saa høye som et Fiæld. Da disse bemeldte Virkninger skeede, nærmede disse gloende og rindende Bierge sig til Præste-Gaarden Reikehlid, saa der var lidet meere end en fierding Veys hiem til Huusene; men den 19 og 20de stod Ilds-Luen gand-

ske

ſke ſtille, ſom hart ad var kommen til Gaarden, og tog ſin Vey paa den anden Side, ſaa at Præſten tillige med Folkene (ſom vare færdige at tage Flugten,) bleve paa Gaarden.

Denne Jord-Brand og den næſt forrige har forvandlet til en Dynge af høye forbrændte Klipper, et Stykke Jord, ſom var over 4 Miil i Længden, fra Norden til Sønden, og 1½ i Breeden.

Den idelige Ild-Damp og Røg, ſom af Ild-Polerne opſtegede, giorte Luften ſaa rød ſom en Ild, og Taagen tillige med Skyerne ſatte ſig over langt fra liggende Herreder. Ilden blev ved at brænde fra bemeldte Tid (endſkiønt ikke ſaa ſtærk) indtil den 30 Jan. 1729.

Da opkaſtede det Fiæld Leerhniuk (ſom nu er overalt forvandlet til forbrændte Klipper) af den ſtore Ild-Pøl ſom der er i Fiældet, og om hvilken før er meldet, en forfærdelig

ſtor

ſtor Ilds-Lue og brændendes ſmeltede Klipper, ſom paa nye brændte meget hæftigere end tilforn, indtil de med en ſtærk Fart, ligeſom et rindende Vand, løbe ind paa de næſt beliggende Gaarde.

Den 6 Julii ſamme Aar, flygtede Præſten med hans Kone, Børn og Tyende fra Gaarden, og maatte efterlade alt hvad han eyede, og han ikke kunde føre med ſig, og betingede ſig Huus-Rom en Miils Vey derfra, paa en Bonde-Gaard ved Myvand. Siden greeb Ilden om ſig en Tid efter anden og ødelagde 3 Bønder-Gaarde tæt ved Reikehlid, og Folkene maatte flygte derfra uden at kunde redde noget af deres Gods.

Den 7 Auguſti løb Ild-Floden hiem paa Præſte-Gaarden Reikehlid, da vovede ingen at komme der nær til for den Ildens forfærdelige Tummel og Overgang. Jorden ryſtede og bævede ſaa hæftig, at man neppe kunde ſtaae.

Paa samme Tid afbrændte Præste-Gaarden Reikehlid, med Enge, Hoe-Lade og alle Huusene; Denne Ild-Flod løb siden til Kirke-Gaarden og blev der nogle Dage staaendes.

Den 27 Augusti løb endnu de smeltede forbrændte Klipper rundt omkring Kirken, som dog stod ubeskadiget midt i denne Ild-Kreds.

Den 15 September begyndte disse gloende Klipper først at blive sorte, paa dem kom ligesom en Skorpe eller Broe over Ilden, da vovede Folk sig at gaae til Kirken, udaf hvilken de da toge alt hvad der laae løseligt og de kunde naae. Det er endnu forunderligt at see, hvorledes nogle smaae Stykker af forbrændte Steene have sprunget ind over Kirke-Gaarden, hvor de staae endnu, og denne gloende Steen-Flod dog ikke har løbet ind paa Kirken, endskiønt det laae tæt ved Kirke-Gaarden, og over 4 à 5 Alen høyere end

den

den ſamme. Men da denne gloende Steen-Flod kom i den ſtore Søe Myvand, da kunde Vandet ikke formaae at ſlukke Ilden, men ligeſom flygtede for den, thi den blev gandſke tor, og igien opfyldt af denne Ild-Flod, ſaa den beſtaaer nu af forbrændte Klipper ſom rekke ſig op i Veyret mange Favne høyt. Og paa den Maade er den Nordlige Strøm af dette ſtore færſke Vand optørrede.

Sidſt i September-Maaned holdte Ilden op at brænde og de ſmeltede Steene at udkaſtes og gribe videre om ſig; alligevel opſtegede der af den forbrændte Jord en idelig Damp og Røg, ſaa man frygtede at det ville begynde paa nye at brænde, hvilket ville ſat det heele Herred i ſtørſte Fare.

§. 8.

Anno 1735 eller 1736 ſkiød der nogle Ilds-Luer op af de forbrændte Klipper neden for Hekla, ſom varede nogle

nogle Dage, dermed fulgte Jord-Skiælv, som kom saa stærk paa Bispe-Gaarden Skalholt, at Bøger, som stode paa en Hylde, bleve nedkastede. Dette Jord-Skiælv kunde fornemmes Vester til Bardestrands-Syssel over 30 Miile, dog skeede den gang ingen videre Skade.

§. 9.

Anno 1755 den 17 October hen-imod Middag, mærkede man i Mir-dalen, omkring den Ildsprudende Bierg-Klofte Kotlegiau i Iis-Bierget Mirdals Jokel, et saa forskrækkeligt Stød af Jord-Skiælv, at man frygtede Huusene skulde faldet, og imod Aftenen lod sig til Syne en Mængde Ild-Straaler allevegne i Luften, ligesom en Lyn-Ild, hvilke tillige med Jord-Skiælvet vedvarede den heele Nat.

Løverdagen den 18de var Luften meget tyk. Da kunde man endnu see

disse Ild-Straaler samt fornemme mange hæftige Stød. Den følgende Nat kunde man, eftersom Luften blev klar, tydelig see store Ilds-Luer og Røg, som opkom af Kløften.

Søndagen den 19, henimod Klokken 9, kunde man see ligesom en Støtte af Taage, Røg og Sand, Støv eller Steen-Aske, der var undertiden Snee-hvid, bleg, graaeagtig, mørkeblaae, bruun og rød, undertiden gandske sort at see til. Denne Røg skiød sig op paa tvende Steder af Kløften med en utroelig hastig Fart og idelig Ilds-Udbrydelse, af hvis Straaler nogle syntes røde og grønne, nogle vare saa hvide og klartskinnende, at deres Klarhed overgik Solens Skin, og kunde samme uagtet sees gandske tydelig den heele Dag. Men ved Solens Nedgang kunde man tydeligere see, at Ild-Straalerne kom tillige med Røgen og Aske-Støvet ud af Kløften.

Man-

Mandagen den 30, kom der tvende overmaade store Ilds-Luer op af Kløften tillige med en tyk Røg og Aske, hvormed fulgte en uhorlig Knagen og Bragen, som af nogle hundrede Canon-Skud paa engang, samt store Jord-Skiælve, hvilke dog ophørte igien midt om Dagen. Men imod Natten, da Vinden begyndte at blæse fra Vesten, bleve Bevægelserne stærkere end tilforn.

Den 21 blæsede Vinden fra Norden, og om Natten lod Ild-Stotten sig til Syne som tilforn.

Den 22 om Morgenen, var der falden Aske og Sand over heele Marken der omkring, dog kunde man om Formiddagen see den klare Himmel. Om Eftermiddagen henimod Klokken 2, begyndte Luften at blive mørk, hvorpaa fulgte nogle hæftige Stød og Aske-Regn, som foraarsagede, at man ikke kunde see at bestille det allermindste inde i Huusene.

Den 23 om Torsdagen, da sneede det gandske stærk, Vinden begyndte at blæse fra-Nord-Ost, hvilket varede heele Dagen indtil om Aftenen henimod Klokken 6. Da hørte man forskrækkelig Knall og Bragen, og i det samme lod de forrige store Ilds-Luer sig til Syne, af hvilke der blev saa lyst, at man kunde see Jorden, som da var bleven overalt af den nedfaldende Aske gandske sort.

Den 24 om Formiddagen, lod Aske- og Røg-Støtten sig til Syne, og om Eftermiddagen faldt Asken Bolgeviis ned af Luften, som den hæftigste Plads-Regn, og foraarsagede saadan et Mørk, at de der holdte hinanden ved Haanden, kunde ikke see hverandre. Den paafølgende Nat begyndte Ilden, Jord-Skiælvene og Damp-Støtten mærkelig at tage af, saa at Røgen og Ilden af Bierget, fra den 3 til den 7 November, fast ikke saae anderleedes ud end af en brændende Kull-Grav, dog har der siden den Tid lig-

lige indtil Nyt-Aar, af og til ladet sig see nogle Ild-Skud og en graaeagtig Damp paa 5 adskilte Steder i Bierget, og endda i Februarii-Maaned 1756, da den sidste af Beretningerne er forfattet, nogle smaae Ild-Stotter eller Blus. Med Jord-Branden fulgte strax den første Dag en Biergstyrtning, og Vand-Flod, som udvæltede sig i Havet i 3 adskillige Strømme, hvilke med Steene, Sand og afbrudte Iis-Stykker oversvømmede en Landstrækning paa 5 Danske Miile i Breeden og dobbelt saa meget i Længden, dog begyndte Vand-Floden allereede den anden Dag at sagtes og formindskes saaleedes efter Haanden, at nogle Folk den 7 November vovede, skiønt ikke uden Livs-Fare, at reyse derover. Den af Bierget opkastede ubeskrivelige Mængde Aske og Sand, opfyldte saaleedes Luften, at Solens Straaler og Dagens Lys ikke kunde trænge der igiennem; paa nogle Steder kunde man aldrig i heele 4 Dage see sin Haand,

om man end holdt den tæt op til et Vindue, og paa andre Steder skal Mørket have vedvaret henimod 8 Dage. Ja man har endog i Mule Syssel, over 30 Miile derfra, fornummet til Mørket, seet Ilden og hørt Skraldet af Bierget som det allerstærkeste Tordenslag, Aske-Regnen har udbreedet sig over 50 Miile i Længden, dog har den i Særdeeleshed ødelagt de Bøygde-Lave Skaftaae, Tunge, Side, Alftevær, Landbrot, Medal-Land og de derudi beliggende Kalvefields, Præstbaches, Ase, Holme, Sæls og Tykkebays Kirke-Sogne, og deriblant de 2 Klostere Kyrkebay og Tykkebay med en stor Deel af deres tilhørende Jorde-Gods: En Mængde halv smeltet og med Leer og Sand-Grus beblandet Iis, der tilligemed Asken faldt ned som blødt Mog eller Toe-Snee, overdækkede Jorden, da det siden frøs til med en haard Skorpe, der saae ud som Kaabber, og betoeg Qvæget al Græsning; Sand-Gruset laae paa Bakker

og

og høye Steder 1 Qvarteer og paa den slette Mark ½ Alen tyk. De omliggende Skove bedækkede det saaledes, at man ikke kunde see uden Toppene af det høyeste Birke-Riis, hvilke vare saa forbrændte, at de faldt hen i Aske, saa snart man rørte derved. Med Asken fulgte endeel forbrændte Steene, nogle saa store som en knyttet Næve, andre gandske gloende, hvilke dog ikke andtændte Træ, Høe, Tørve eller andre tørre Materier, men naar de faldte i Vand eller paa andre vaade Ting, ulmede de længere, ja kunde endog komme i Brand. Den ved Asken fordærvede Luft foraarsagede saavel inden som uden Husene en ulidelig Svovel-Stank, Trangbrystighed, Floed og Forgift i Øynene, og i Munden en hæslig Smag af Svovel og Aske, der trængte sig ind og satte en Hævelse i Tand-Kiødet, som udbrod med Materie og andre Vædsker. Vandet blev og saa tykt som en Dynd og aldeeles ubrugeligt, baade for Mennesker og Qvæg. Ilden beskadigede

gede 2 Mennesker, en Qvindes- og en Mands-Person, hvilken sidste døde paa Stedet, hans Legeme og inderste Klæder befandtes gandske forbrændte, men de yderste heele og havde ingen Skade taget af Ilden.

E N D E.

